

שמתוך כך זכרהו

פתיחה:

שיעור זה מיועד לכיתה/ קבוצה הנמצאת בשלב של סיום או פרידה: סוף השנה, סיום הלימודים וכד'. השיעור יעלה זכרונות וחוויות משותפים ויהווה הזדמנות לומר דברים מהלב.

מהלך השיעור:

א. נקרא בקריאה איטית וברורה את המקור הבא, ממסכת ברכות:

ברכות לא עא

תנו רבנן: אין עומדין להתפלל לא מתוך עצבות, ולא מתוך עצלות, ולא מתוך שחוק, ולא מתוך שיחה, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך דברים בטלים אלא מתוך שמחה של מצוה.

וכן לא יפטר אדם מחברו לא מתוך שיחה, ולא מתוך שחוק, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך דברים בטלים - אלא מתוך דבר הלכה,

שכן מצינו בנביאים הראשונים שסיימו דבריהם בדברי שבח ותנחומים.

וכן תנא מרי בר בריה דרב הונא בריה דרבי ירמיה בר אבא: אל יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה, שמתוך כך זוכרהו.

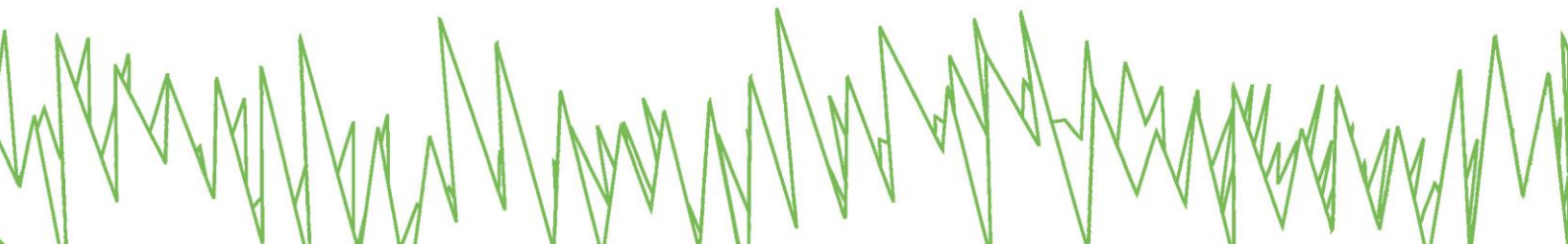
ב. נבקש מהתלמידים לקרוא שוב את המקור ולהעלות שאלות, מחשבות ותהיות שעולות בהם מתוך הקריאה. ניתן זמן למחשבה. כל מחשבה מתקבלת, קטנה כגדולה, כאשר המטרה היא לחדד את תשומת הלב וההעמקה שלנו במקור. כדאי לבקש מאחד התלמידים לכתוב את השאלות על הלוח (לדוגמא: מה הקשר בין העמידה להתפלל לפרידה מן החבר? מה הקשר בין דבר הלכה לבין דברי שבח ותנחומים? מדוע דווקא דבר ההלכה מעורר זיכרון?)

ג. לאחר שהתלמידים יסיימו להעלות שאלות, נבקש ממי שמעוניין להציע כיוונים לתשובות על השאלות שהועלו.

ד. מתוך הגמרא עלו שלושה דברים המתאימים להיאמר בעת פרידה: דבר הלכה, שבח, ותנחומים. ננסה להגדיר מה כל אחת מהמילים הללו מייצגת.

ה. נחלק לתלמידים פתקים ונבקש מכל אחד לכתוב שלושה דברים, בהשראת שלושת הדברים המופיעים בגמרא: דבר הלכה - איזושהי תובנה, לימוד משמעותי שהיתה לו השנה, שבח - משהו שהוא רוצה להודות עליו (למי שהוא בוחר - לקב"ה, לחבר, למורה, לכיתה כולה...), ותנחומים - משהו שהוא מצטער עליו, ואיך הוא מנחם את עצמו על הדבר.

כל אחד יושב עם עצמו וכותב, חשוב לשמור על אווירה מתאימה בכיתה.

ו. נזמין את התלמידים לשתף כל אחד בדבר אחד שכתב. חשוב לתת מקום לכל אמירה, תוך שיקוף וקבלה, וכמובן מי שלא מעוניין לשתף אינו חייב.

ז. נבקש מהתלמידים להסתובב באופן חופשי בחדר, וכאשר נמחא כף, להתחלק באופן ספונטני לזוגות, כל אחד עם הקרוב אליו באותה עת.

ח. לאחר החלוקה לזוגות, נבקש מכל זוג ללמוד יחד את הסיפור הבא, בעזרת השאלות שאחריו.

עירובין סד א

דרבי אבא בר שומני ורב מנשיא בר ירמיה מגיפתי הוו קא מפטרי מהדדי אמעברא דנהר יופטי (=רבי אבא בו שומני ורב מנשיא בן ירמיה מגיפתי (שם מקום) היו נפרדים זה מזה על גדת נהר יופטי)

אמרו כל חד מינן לימא מילתא דלא שמיע לחבריה. (אמרו: כל אחד מאיתנו יאמר לחברו דבר ש(עדיין) לא שמע) דאמר מרי בר רב הונא לא יפטר אדם מחבירו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרו

מה מסמלת הפרידה על גדת הנהר?

כיצד אתם מבינים את ההצעה לומר לשני דברים שהוא טרם שמע?

ט. לאחר הלימוד בזוגות, נזמין כל אחד מבני הזוג לומר לבן הזוג משהו שהוא רוצה להגיד לו, מעומק ליבו, באמת ובכנות, כ"מילתא דלא שמיע", כמשהו שהוא עדיין לא שמע ממנו...

י. לאחר התרגיל, נתכנס שוב לישיבה כיתתית ונזמין את המעוניינים בכך לשתף בחוויית הדיבור בזוגות.

1. אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרהו – "זוכרהו" אינו מוסב על האדם, אלא על אותו דבר הלכה. כמו שזוכר את חברו, כך יזכור את דבר התורה שמסר לו לפני שנפרד ממנו] – [תאוה לעינים]
2. אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרהו – [כי כאשר בעתיד עוד יאמר דבר הלכה זה, ייזכר במי שהגיד לו זה] – [מהרש"א]
3. אל יפטר אדם מחברו אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרהו – [מפרשים "מתוך" שלא יסיים את הענין, אלא ישאיר בענין איזה קושי מחשבתי. כדי שהשומע ירהר ושוב ירהר באותו הקושי, וע"י זה יזכרהו] – [חתם סופר, פרישת חיי שרה]
4. אלא מתוך דבר הלכה שמתוך כך זוכרהו – כי אמרו "לעולם יראה אדם כאילו בעל השמועה עומד כנגדו" (שבת ו ע"ב) וממילא כשיאמר השומע דבר תורה ששמע ממנו, יראה לפניו דמות דיוקנו של חברו ויזכרהו – [אדמו"ר ר' יהושע מבעלזא, מובא ב"לקוטי בתר לקוטי"]

(מתוך אתר מכון הלכה ברורה)

חז"ל הדריכו ש"אין אדם נפרד מחברו אלא מתוך דבר הלכה, שמתוך כך זוכרהו" יש המפרשים דברים אלו, כבאים לומר שכאשר נפרד אדם מחברו, ראוי לו שיזכיר דבר הלכה כזה שמתוכו יבוא החבר לזכרו, הלכה השייכת לכל יום, שבכל עת שהחבר ייתקל בהלכה זו, יזכור את חברו שלימדו את ההלכה. אולם ישנו מסר עמוק יותר בדברי חז"ל אלו: הקשר האישי בין לומדי תורה, הוא קשר עמוק, קשר הבנוי מתוך בירור משותף של התגלות דבר ה' בעולם. כל חבר מוסיף את חלקו המיוחד בהתגלות זו, ולכך, לעולם אין פרידה מוחלטת בין לומדי תורה. כל לומד, נושא עמו את דברי ההלכה ששמע מחברו, ומתוך כך, בעולמם הפנימי הרוחני, לעולם לא נפרדים הלומדים.

(הרב זלמן מלמד)

הראי"ה קוק, עין אי"ה ברכות ה, יא

התפילה היא מרכז יתר שעות היום, שאם שמתפזרים כוחות הנפש בעסקים שוגים זמניים ודברים שמאפילים הוד הנפש, הנה בעת התפילה יתקבצו ההרגשות המעולות שמתחזקות ביחוד מהמעשים הטובים. ע"כ ראוי להכין את הנפש במעמד זה שתוכל לקבל ההרגשות הרמות, וכן בכל עת שהאדם מתרועע עם חבירו עוברים דברים שאינם עקריים וזמניים ג"כ בתנאי ההתחברות. אבל כשיפטר מחבירו, השעה הזאת ראויה שיורה בה את המרכז של התחברותם. והנה מרכז ההתחברות ראוי שיהי' רק דרישת האמת והכשרון שתכלית שלימותם הוא בדבר הלכה, המישרת את התכונות ומקרבת את השלימות אל האדם. ע"כ לא יפטר מתוך שחוק ושיחה קלות ראש ודברים בטלים, אף שלפעמים מזדמנים שדברים כאלה יתנו מקום לחברה וריעות. אבל ראוי להכיר את ערכם השפל, שגנאי לאדם שלם בדעותיו ומדותיו שיהיו הם תכלית הריעות. כ"א מתוך דבר הלכה, שהוא הנהו התכלית האמיתי של ההתחברות הראויה לישרי לב. וכן מצינו בנביאים הראשונים שסיימו את דבריהם בדברי שבח ותנחומים, להורות שראוי שיתגלה המרכז והתכלית בסוף העסק או בכל צד שיהי' ראוי לתן עליו שם מרכז. ע"כ התפילה בהיותה בעצמה הפרי של הזמן, כדברי הכוזרי, ראוי שיתגלה בה תכלית החיים, שהיא שמחה של מצוה, העונג של החיים הפנימיים השלמים. בהפטר אדם מחבירו, ראוי שיתגלה מרכז ההתחברות שהוא דבר הלכה, והנביאים בחתמם דבריהם המה לנו למופת, שהציבו המרכז והתכלית של כל התוכחות והנבואות בסוף, דהיינו דברי שבח ותנחומים, כי אחרית הטוב היוצאת מתוכחת מוסר היא המרכז שע"ז שמו מבטם כל מאשרי העם ברוח ד' אשר עליהם.

